

Н. Розколупа,
*заступник генерального директора
Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого,
заслужений працівник культури України*

ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА В СТРУКТУРІ ЦЕНТРУ КУЛЬТУРИ І ДОЗВІЛЛЯ

ПРОТЯГОМ останнього року спостерігається активізація створення органами місцевого самоврядування комплексних закладів культури, що об'єднують клубні формування та бібліотеки. Такі заклади можуть мати різні найменування: центр культури і дозвілля, центр дозвілля, народний дім/будинок тощо (далі – центр культури і дозвілля, ЦКД).

Спричинили цей процес кілька чинників, зокрема:

– необхідність зменшення фінансового навантаження на бюджет громади у зв'язку зі скасуванням субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на підтримку культури;

– збільшення внаслідок реформи децентралізації можливостей для здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень;

– рекомендації центральних органів виконавчої влади, зокрема Міністерства регіонального розвит-

ку, будівництва та житлово-комунального господарства України і Міністерства культури України, а також експертів національного проекту «Децентралізація» щодо комплексного підходу до планування та розвитку громад у сферах освіти, культури та спорту.

Органи місцевого самоврядування наділені повноваженнями створювати, ліквідувати, реорганізовувати та перепрофільовувати підприємства, установи та організації комунальної власності відповідної територіальної громади (п. 30 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні») [6]. Тобто вони мають право створювати центри культури і дозвілля. Однак у цьому процесі часто порушується як трудове законодавство, так і законодавство про бібліотеки і бібліотечну справу.

Метою цієї статті є акцентування уваги посадових осіб місцевого самоврядування та біб-

літотечних працівників на дотриманні прав громадян на бібліотечне обслуговування при створенні та функціонуванні центрів культури і дозвілля.

Орган місцевого самоврядування може прийняти рішення про утворення ЦКД, реорганізувавши шляхом злиття всі клубні та бібліотечні заклади, що перебувають у комунальній власності відповідної громади.

Керуючись чинним законодавством, можна виділити етапи реорганізації бібліотек та клубів:

1. Підготовчий етап. На цьому етапі потрібно проаналізувати діяльність закладів культури відповідної території, обґрунтувати необхідність реорганізації, довести, що в її результаті буде досягнуто позитивного ефекту (зміцниться матеріально-технічна база, покращиться рівень обслуговування населення тощо).

2. Прийняття сесією відповідної ради рішення про реорганізацію закладів культури шляхом злиття, про порядок та строк заявлення кредиторами своїх вимог; створення Комісії з реорганізації (злиття).

3. Погодження реорганізації бібліотек з Міністерством культури України, оскільки відповідно до ст. 15 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» доцільність реорганізації та ліквідації бібліотек, які є в державній та комунальній власності, визначається відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв [2].

Також з Міністерством культури України необхідно погоджувати виключення бібліотек і клубів, що реорганізуються, з базової мережі закладів культури (ст. 22 Закону України «Про культуру») [5].

4. Безпосереднє проведення реорганізації. Цей етап розпочинається лише після отримання погодження Міністерства культури України. В іншому разі реорганізація є незаконною та може бути оскаржена.

Процедура реорганізації регламентована Цивільним кодексом та Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [1 ; 4].

Безпосередньо реорганізацію закладів культури здійснює Комісія з реорганізації (злиття). З моменту призначення комісії до неї переходять повноваження щодо управління цими закладами.

Комісія:

– забезпечує подання державному реєстратору всіх необхідних документів для проведення державної реєстрації реорганізації (у разі, якщо заклади, що реорганізуються, мають статус юридичної особи);

– вживає всіх можливих заходів щодо виявлення кредиторів, а також письмово сповіщає їх про реорганізацію;

– після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторів складає проміжний баланс, який

містить відомості про оцінку наявного майна закладів, перелік пред'явлених кредиторами вимог, а також про результати їх розгляду (в т. ч. щодо виплати заробітної плати, сплати податків, зборів тощо);

– після завершення розрахунків із кредиторами складає передавальний акт в обсязі, визначеному для річної фінансової звітності, відповідно до ч. 6 ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3];

– не пізніше ніж за два місяці до завершення реорганізації письмово попереджає всіх працівників про можливе вивільнення та одночасно пропонує їм іншу роботу (в разі наявності) за відповідною професією чи спеціальністю;

– здійснює заходи щодо зняття закладів із обліку в податкових органах, фондах соціального страхування, закриття рахунків в органах Державної казначейської служби України тощо;

– визначає місце подальшого зберігання архівних документів;

– здійснює інші заходи, передбачені законодавством.

Для оптимальної організації роботи ЦКД йому бажано надати статус юридичної особи. Статут центру може бути затверджений відповідним органом місцевого самоврядування як одночасно з рішенням про реорганізацію закладів культури, так і пізніше.

Важливо у структурі ЦКД зберегти бібліотеку як структурний підрозділ. Необхідно враховувати, що відповідно до ст. 1 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» бібліотека – це інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки [2]. Тобто в разі, якщо у структурі ЦКД бібліотеку не буде виділено, її не можна враховувати як одиницю при складанні статистичної звітності за формами 6-нк, 80-арвк та в системі ЕСМАР.

Місцезнаходження ЦКД визначається за місцезнаходженням його керівних органів (директора). При цьому в інших населених пунктах громади можуть бути створені відокремлені структурні підрозділи ЦКД – філії. Необхідно враховувати, що інформація про філії має бути зазначена у Статуті ЦКД, оскільки вони також підлягають державній реєстрації. Філії діють на підставі положень, які затверджує директор ЦКД. У разі, якщо філії надають лише бібліотечні послуги, в їх найменуванні обов'язково необхідно зазначити слово «бібліотека» (наприклад: бібліотека-філія; філія ЦКД «Бібліотека № 1» або замість номера філії вказується назва населеного пункту, де вона розміщується, та ін.).

Важливо забезпечити дотримання трудових прав бібліотечних працівників ЦКД. Звертаємо увагу на те, що відповідно до Порядку виплати доплати за вислугу років працівникам державних і комунальних бібліотек, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.2005 № 84, доплата за вислугу років, допомога для вирішення соціально-по-

бутових питань може бути виплачена бібліотекарям за умови, якщо вони працюють у бібліотеках (організаціях або структурних підрозділах організацій) [8]. Це ж стосується і встановлення надбавки за особливі умови роботи (постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 № 1073 «Про підвищення заробітної плати працівникам бібліотек») [9].

У разі, якщо у структурі ЦКД будуть передбачені лише посади бібліотекарів без виділення бібліотечного структурного підрозділу, йтиметься про дискримінацію, оскільки, на відміну від бібліотекарів, клубні працівники ЦКД матимуть як доплату за вислугу років, так і матеріальну допомогу для вирішення соціально-побутових питань (постанова

Кабінету Міністрів України від 09.12.2015 № 1026 «Питання виплати працівникам державних і комунальних клубних закладів, парків культури та відпочинку, центрів (будинків) народної творчості, центрів культури та дозвілля, інших культурно-освітніх центрів доплати за вислугу років, допомоги для оздоровлення та матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань») [7].

Філії, в т. ч. бібліотеки-філії, підпорядковуються директору ЦКД. При цьому положенням про бібліотеку передбачаються функції щодо комплектування, обробки та каталогізування фондів ЦКД (у т. ч. і філій), методичного забезпечення філій. Можна виділити такі основні функції бібліотеки та філій ЦКД:

Основні функції бібліотеки ЦКД	Основні функції філій ЦКД
Комплектування, обробка та каталогізування бібліотечних фондів	Сумарний та індивідуальний облік бібліотечних фондів
Сумарний та індивідуальний облік бібліотечних фондів	Здійснення бібліотечного, бібліографічного, інформаційного обслуговування користувачів, у т. ч. і за допомогою нестационарних форм
Здійснення бібліотечного, бібліографічного, інформаційного обслуговування користувачів, у т. ч. і за допомогою нестационарних форм	Просвітницька та соціокультурна діяльність
Просвітницька та соціокультурна діяльність	Краєзнавча діяльність
Методична діяльність	Надання доступу до мережі Інтернет
Автоматизація та механізація бібліотечно-бібліографічних процесів	Надання платних послуг відповідно до законодавства
Створення електронних баз даних	
Міжбібліотечний абонемент	
Книгообмін	
Створення електронних документів та колекцій таких документів	
Краєзнавча діяльність	
Надання доступу до мережі Інтернет	
Надання платних послуг відповідно до законодавства	

Таким чином, законодавство не забороняє органам місцевого самоврядування забезпечувати надання бібліотечних послуг населенню через центри культури і дозвілля.

Головне, чим повинні керуватися органи місцевого самоврядування у разі прийняття рішення про створення ЦКД, – надання якісних та доступних бібліотечних послуг жителям усіх населених пунктів громади.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : прийнятий Верхов. Радою України 16.01.2003. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 19.05.2017).
2. Про бібліотеки і бібліотечну справу [Електронний ресурс] : Закон України від 27.01.1995 № 32/95-ВР. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 19.05.2017).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 № 996-ХІV. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 19.05.2017).
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань [Електронний ресурс] : Закон України від 15.05.2003 № 755-ІV. – Текст. дані. – Режим доступу:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 19.05.2017).

5. Про культуру [Електронний ресурс] : Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення: 19.05.2017).

6. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 19.05.2017).

7. Питання виплати працівникам державних і комунальних клубних закладів, парків культури та відпочинку, центрів (будинків) народної творчості, центрів культури та дозвілля, інших культурно-освітніх центрів доплати за вислугу років, допомоги для оздоровлення та матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань [Електронний ресурс] : постанова Каб. Міністрів України від 09.12.2015 № 1026. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1026-2015-%D0%BF> (дата звернення: 19.05.2017).

8. Про затвердження Порядку виплати доплати за вислугу років працівникам державних і комунальних бібліотек [Електронний ресурс] : постанова Каб. Міністрів України від 22.01.2005 № 84. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/84-2005-%D0%BF> (дата звернення: 19.05.2017).

9. Про підвищення заробітної плати працівникам бібліотек [Електронний ресурс] : постанова Каб. Міністрів України від 30.09.2009 № 1073. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1073-2009-%D0%BF> (дата звернення: 19.05.2017).